

۱-۱۲- اهم تحولات تراز پرداختهای خارجی ایران

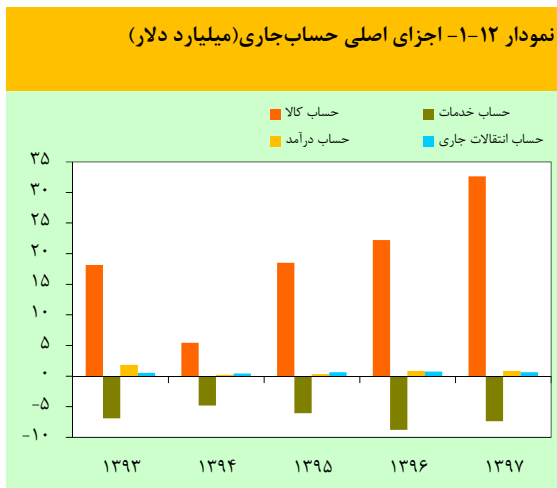
در سال ۱۳۹۷، تراز پرداختهای کشور تحت تاثیر خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام و بازگشت تحریمها قرار گرفت و صادرات و واردات کالا در مقایسه با سال قبل از آن کاهش یافت. با این حال، افزایش مازاد حساب کالا (به دلیل کاهش بیشتر واردات کالا نسبت به صادرات کالا) و همچنین کاهش کسری حساب خدمات منجر به افزایش مازاد حساب جاری در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ گردید. در سال مورد بررسی، بدهکاری حساب مالی و سرمایه نسبت به سال قبل رشد قابل توجهی داشت که افزایش دارایی‌های ذخیره و افزایش خالص مطالبات مالی اشخاص مقیم کشور از دنیای خارج، از عمده عوامل بدهکاری حساب مالی و به دنبال آن حساب مالی و سرمایه در سال ۱۳۹۷ بود.

۱-۱-۱۲- حساب جاری

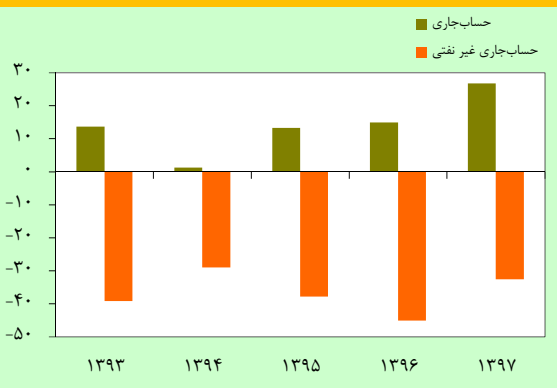
در سال ۱۳۹۷، حساب جاری تراز پرداختها حدود ۲۶/۷ میلیارد دلار مازاد داشت که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از آن ۷۹/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. علل اصلی افزایش مازاد حساب جاری در این سال نسبت به سال ۱۳۹۶، کاهش واردات کالا و کاهش کسری حساب خدمات بود. در سال ۱۳۹۷، حساب جاری غیر نفتی حدود ۳۲/۶ میلیارد دلار کسری داشت که در مقایسه با سال ۱۳۹۶ حدود ۲۷/۷ درصد کاهش نشان می‌دهد. همچنین در سال مورد بررسی، اگرچه عایدات ارزی غیر نفتی ۲/۰ درصد کاهش یافت اما به دلیل مدیریت مصارف ارزی کشور ۵۷/۵ درصد از نیاز ارزی حساب جاری را تامین نمود.

این نسبت در مقایسه با سال ۱۳۹۶ حدود ۸/۰ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد^(۱).

نمودار ۱۲-۱- اجزای اصلی حساب جاری (میلیارد دلار)

نمودار ۱۲-۲- مقایسه تراز حساب جاری و تراز حساب جاری غیر نفتی (میلیارد دلار)

۱- این نسبت از تقسیم مجموع «صادرات کالاهای غیر نفتی، صادرات خدمات، دریافت حساب درآمد و دریافت حساب انتقالات جاری» به مجموع «واردات کالاهای، واردات خدمات، پرداختی حساب درآمد و پرداختی حساب انتقالات جاری» ضرب در ۱۰۰ حاصل می‌شود.

فصل ۱۲ وضعیت تراز پرداختها

کالاهای غیر نفتی و کاهش ۱/۸ درصدی صادرات کالاهای غیر نفتی منجر به کاهش ۲۹/۴ درصدی کسری حساب کالایی دلار رسید. غیر نفتی گردید که در نتیجه آن کسری مذکور به ۲۶/۷ میلیارد

جدول ۱۲-۲- حساب کالا (میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۵
۴۷/۰	۲۰/۰	۳۲۶۳۵	۲۲۱۹۳
۱۸۴۹۷	۱۱۹۴۳	۶۰۳۴	۶۳۴۴۶
۲۰/۰	۱۷/۲	۹۳۳۹۰	۹۶۰۳۴
-۲/۸	۱۶/۴	۶۰۷۵۵	۷۳۸۴۰
-۱۷/۷	۱۵/۸	-۲۶۷۲۲	-۳۷۸۲۵
-۲۹/۴	۱۶/۴	۳۲۶۵۵	۳۳۲۶۶
-۱/۸	۱۶/۱	۵۹۳۷۷	۷۱۰۹۱
-۱۶/۵			

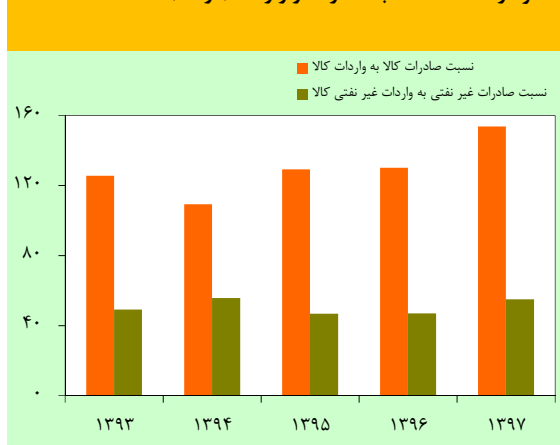
در سال ۱۳۹۷، سهم صادرات نفتی از کل صادرات کالا ۶۵/۰ درصد بود که نسبت به سال قبل از آن ۰/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. در همین دوره، صادرات نفتی گمرکی با ۵/۸ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۶/۴ میلیارد دلار رسید.

جدول ۱۲-۳- ارزش صادرات کالا (میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال		
	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲/۸	۱۷/۲	۹۳۳۹۰	۹۶۰۳۴
۶۵/۰	۶۵/۴	-۳/۲	۱۷/۶	۶۰۷۳۵	۶۲۷۶۸
۶/۸	۷/۱	-۵/۸	-۱۳/۳	۶۳۸۵	۶۷۸۱
۳۵/۰	۳۴/۶	-۱/۸	۱۶/۴	۳۲۶۵۵	۳۳۲۶۶

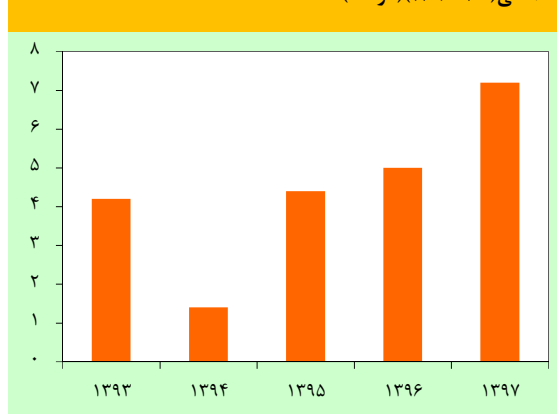
۱- شامل ارزش نفت خام، فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، مایعات و میعانات گازی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۰۹، ۲۷۱۰، ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران و ... (گمرکی و غیر گمرکی) می‌باشد.
۲- ارزش صادرات مایعات گازی و فرآورده‌های نفتی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران، شرکت ملی پالایش و پخش، شرکت ملی پخش و سایر شرکت‌ها و اشخاص که در آمار صادرات گمرک منظور شده است.

نمودار ۱۲-۴- تناسب صادرات و واردات (درصد)

دلار (۲/۳ درصد) مربوط به واردات گاز و فرآورده‌های نفتی و ۵۹/۴ میلیارد دلار (۹۷/۷ درصد) مربوط به واردات سایر کالاها بود.

نمودار ۱۲-۳- نسبت تراز بازرگانی خارجی به تولید ناخالص داخلی (۱۳۹۰=۱۰۰) (درصد)

ارزش کل واردات فوب کالا در سال ۱۳۹۷ به ۶۰/۸ میلیارد دلار رسید که در مقایسه با سال قبل از آن ۱۷/۷ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این میزان، ۱/۴ میلیارد

جدول ۱۲-۴- ارزش واردات کالا

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۶	۱۳۹۷ □	۱۳۹۵ ▲
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷ □	۱۳۹۵ ▲
-۱۷/۷	۱۶/۴	۶۰۷۵۵	۷۳۸۴۰
کل واردات کالاها			۶۳۴۴۶
گاز و فرآورده‌های نفتی(۱)	۲۴/۷	۱۳۷۸	۲۷۴۹
سایر کالاها	۱۶/۱	۵۹۳۷۷	۷۱۰۹۱
			۶۱۲۴۰

۱- ارزش گاز طبیعی، مایعات گازی و فرآورده‌های نفتی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) وارد شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران، پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران و سایرین (گمرکی و غیر گمرکی)

این سال نسبت به سال ۱۳۹۶، صادرات خدمات ۳/۱ درصد افزایش و واردات خدمات ۶/۴ درصد کاهش داشت. از علل اصلی کاهش واردات خدمات طی سال مورد بررسی، کاهش واردات خدمات مسافرت ناشی از کاهش تعداد اتباع ایرانی خارج شده از کشور و کاهش واردات خدمات در زمینه حمل و نقل بود. در این سال علی‌رغم افزایش واردات خدمات ساختمانی ناشی از افزایش هزینه‌های انجام شده در قراردادهای بیع متقابل پروژه‌های نفتی، واردات خدمات با کاهش همراه بود. همچنین، در زمینه صادرات خدمات علی‌رغم کاهش صادرات خدمات حمل و نقل ناشی از کاهش وزن کالاهای صادراتی و متعاقباً کاهش فعالیت وسایل حمل و نقل داخلی در زمینه حمل کالاهای صادراتی و ترانزیتی، به دلیل افزایش صادرات خدمات مسافرت ناشی از افزایش تعداد اتباع غیر ایرانی وارد شده به کشور و افزایش صادرات خدمات ساختمانی به دلیل انجام خدمات در کشورهای همسایه، در مجموع صادرات خدمات با افزایش همراه بود.

در سال مورد بررسی، نسبت حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی با ۲/۶ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۵/۹ درصد رسید. در همین سال نسبت به سال ۱۳۹۶، نسبت‌های صادرات کالا به تولید ناخالص داخلی و واردات کالا به تولید ناخالص داخلی با کاهش همراه بود و نسبت حساب کالا به تولید ناخالص داخلی نیز با ۲/۲ واحد درصد افزایش به ۷/۲ درصد رسید.

جدول ۱۲-۵- نسبت حساب‌جاری، کالا، صادرات و واردات کالا به تولید ناخالص داخلی(۱)

سال	نسبت حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی		
	۱۳۹۶ ▲	۱۳۹۷ □	۱۳۹۵ ▲
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷ □	۱۳۹۵ ▲
۵/۹	۳/۳	۳/۲	نسبت حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی
۷/۲	۵/۰	۴/۴	نسبت حساب کالا به تولید ناخالص داخلی
۲۰/۵	۲۱/۵	۱۹/۶	نسبت صادرات کالا به تولید ناخالص داخلی
۱۳/۳	۱۶/۵	۱۵/۱	نسبت واردات کالا به تولید ناخالص داخلی

۱- به قیمت بازار و برحسب قیمت‌های جاری

۱-۱-۲- حساب خدمات

در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال قبل از آن، کسری حساب خدمات با کاهش ۱۶/۷ درصدی به ۷/۴ میلیارد دلار رسید. در

جدول ۱۲-۶- حساب خدمات

(میلیون دلار)

سهم(درصد)	درصد تغییر			سال		
	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۵	۱۳۹۶ ▲	۱۳۹۷ □	۱۳۹۵ ▲
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۵
-	-	-۱۶/۷	۴۳/۶	-۷۳۵۰	-۸۸۲۶	-۶۱۴۸
حساب خدمات						
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳/۱	-۷/۹	۹۹۰۳	۹۶۰۶	۱۰۴۳۵
صادرات						
۲۵/۰	۳۶/۷	-۲۹/۸	-۱۹/۳	۲۴۷۳	۳۵۲۴	۴۳۶۶
حمل و نقل						
۵۰/۷	۴۳/۶	۱۹/۸	-۱/۳	۵۰۲۴	۴۱۹۳	۴۲۴۸
مسافرت						
۱۰/۹	۵/۸	۹۴/۲	-۱۲/۳	۱۰۷۶	۵۵۴	۶۳۲
خدمات ساختمانی						
۱۳/۴	۱۳/۹	-۰/۳	۱۲/۳	۱۳۳۰	۱۳۳۵	۱۱۸۹
سایر خدمات						
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۶/۴	۱۱/۱	۱۷۲۵۴	۱۸۴۳۲	۱۶۵۸۳
واردات						
۱۴/۴	۱۸/۲	-۲۶/۰	۱۴/۲	۲۴۸۳	۳۳۵۷	۲۹۳۹
حمل و نقل						
۵۰/۴	۶۲/۴	-۲۴/۴	۱۲/۴	۸۶۹۵	۱۱۵۰۷	۱۰۲۳۳
مسافرت						
۲۰/۰	۰/۷	□	-۸۰/۶	۳۴۵۱	۱۳۰	۶۷۲
خدمات ساختمانی						
۱۵/۲	۱۸/۷	-۲۳/۷	۲۵/۵	۲۶۲۴	۳۴۳۸	۲۷۴۰
سایر خدمات						

۱۲-۱-۱-۳- حساب درآمد

درصد کاهش در مقایسه با سال ۱۳۹۶ به ۳۴۹ میلیون دلار رسید. همچنین، حقوق و مزایای پرداختی به کارگران خارجی فصلی و مرزی با ۵۷/۶ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۱۷۷ میلیون دلار رسید. سود حاصل از انواع سرمایه‌گذاریها در خارج از کشور ۲۰۲۴ میلیون دلار و پرداختی به سرمایه‌گذاران خارجی حدود ۱۳۸۸ میلیون دلار بود که در مقایسه با ارقام مشابه سال ۱۳۹۶ به ترتیب ۱۸/۷ و ۱۸/۰ درصد کاهش نشان می‌دهند.

خالص مبادلات انجام شده در حساب درآمد، شامل دریافتها و پرداختها بابت جبران خدمات کارگران و درآمد سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۷، ورود ۸۰۷ میلیون دلار درآمد، ناشی از ارائه خدمات عوامل تولید مقیم به اشخاص غیر مقیم، به کشور را نشان می‌دهد. در این دوره دریافتها بابت جبران خدمات کارگران از افراد و نهادهای اقتصادی غیر مقیم، با ۲۴/۲

جدول ۱۲-۷- حساب درآمد

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
	۱۳۹۷	۱۳۹۶				
			▲۱۳۹۵	▲۱۳۹۶	□۱۳۹۷	حساب درآمد
			۳۳۱	۸۳۸	۸۰۷	۲۳۱
			۲۳۸۷	۲۹۴۸	۲۳۷۲	دریافت
			۴۱۳	۴۶۰	۳۴۹	جبران خدمات کارگران
			۱۹۷۵	۲۴۸۸	۲۰۲۴	درآمد سرمایه‌گذاری
			۲۰۵۶	۲۱۱۱	۱۵۶۵	پرداخت
			۴۸۰	۴۱۷	۱۷۷	جبران خدمات کارگران
			۱۵۷۶	۱۶۹۴	۱۳۸۸	هزینه سرمایه‌گذاری

۱۲-۱-۲- حساب مالی و سرمایه

در سال ۱۳۹۷، حساب مالی و سرمایه تراز پرداختهای کشور به میزان ۲۵/۹ میلیارد دلار بدهکار گردید. بخش عمده این بدهکاری (حدود ۸۰/۲ درصد) مربوط به مبادلات حساب مالی بود. حساب سرمایه تراز پرداختها عمدتاً شامل انتقالات سرمایه‌ای (بخشش بدهی‌ها یا انتقالات مهاجران) و حساب مالی شامل مبادلات انجام شده در سرفصل‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در سبب مالی، سایر سرمایه‌گذاریها و تغییرات دارایی‌های ذخیره می‌باشد.

جدول ۱۲-۸- حساب مالی و سرمایه

درصد تغییر	سال		۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
	۱۳۹۷	۱۳۹۶				
			▲۴۶۷۲	▲۱۱۳۰۲	▲۲۵۹۲۴	حساب مالی و سرمایه
			۴۹۶۸	۶۲۹۳	۵۱۳۳	حساب سرمایه
			۲۹۶	۵۰۰۸	۲۰۷۹۱	حساب مالی

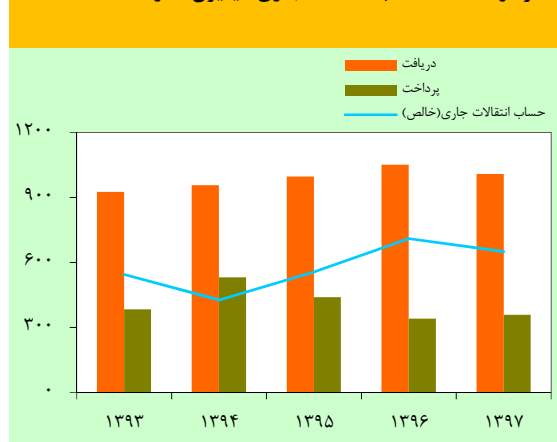
۱۲-۱-۲-۱- حساب سرمایه

بدهکاری حساب سرمایه در سال ۱۳۹۷ به ۵/۱ میلیارد دلار رسید. مطابق بررسی‌های صورت گرفته، عمده بدهکاری

۱۲-۱-۱-۴- حساب انتقالات جاری^(۱)

مازاد حساب انتقالات جاری در سال ۱۳۹۷ حدود ۶۵۰ میلیون دلار برآورد شد که در مقایسه با مازاد این حساب در سال ۱۳۹۶ حدود ۸/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد.

نمودار ۱۲-۵- حساب انتقالات جاری (میلیون دلار)

۱- حساب انتقالات جاری دربرگیرنده ثبت‌های جبرانی است که در ازای انتقال یک‌سویه منابع حقیقی شامل کالاها و خدمات یا نقل و انتقال اقلام مالی در گزارش تراز پرداختها انجام می‌گیرد. اقلام انتقال یافته، در مدت کوتاهی بعد از انتقال، در اقتصاد دریافت‌کننده به مصرف می‌رسند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۷

۱۲-۲-۲- حساب مالی

در سال ۱۳۹۷، بدهکاری حساب مالی حدود ۲۰/۸ میلیارد دلار بود. عمده بدهکاری حساب مالی در سال مورد بررسی مربوط به بدهکاری سرفصل سایر سرمایه‌گذاری‌ها در حدود ۱۳/۱ میلیارد دلار بود.

حساب سرمایه ناشی از خرید املاک و مستغلات توسط افراد مقیم در خارج از کشور بوده است. به عنوان نمونه، موسسه آمار ترکیه تعداد خانه‌های خریداری شده توسط ایرانیان در این کشور در سال ۱۳۹۷ را بالغ بر ۴۲۳۷ واحد گزارش نموده است.

جدول ۱۲-۹- حساب مالی

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		۱۳۹۵ ▲	۱۳۹۶ ▲	۱۳۹۷ □
	۱۳۹۶	۱۳۹۷			
	۳۱۵/۲	۰	۲۹۶	۵۰۰۸	۲۰۷۹۱
	۰	۰	۲۲۵۱	۴۸۱	۲۷۰۱
	۰	۰	-۶۹	۱۵۰	-۵۱۲
	۲/۲	۳۴/۲	-۹۵۵۲	-۱۲۸۱۶	-۱۳۱۰۱
	۰	۶/۲	۷۶۶۶	۸۱۴۰	-۹۸۸۰

حساب مالی

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (خالص)
سرمایه‌گذاری در سبد مالی (خالص)
سایر سرمایه‌گذاری‌ها (خالص)
دارایی‌های ذخیره

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

سرمایه به کشور ۱/۳^(۱) میلیارد دلار بود که نسبت به رقم سرمایه‌گذاری خارجی انجام شده در سال ۱۳۹۶، حدود ۴۶/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این میزان، سرمایه‌گذاری خارجی تحت قانون «تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی» معادل ۵۹۲ میلیون دلار و سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد مبلغ ۳۰۸ میلیون دلار بود که جمع این دو قلم در مقایسه با سال ۱۳۹۶ ۵۱/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. سرمایه‌گذاری در قالب بیع متقابل حوزه نفت و گاز و سایر سرمایه‌گذاری‌ها (مشارکت مدنی و سرمایه‌گذاری خارجی در سبد سهام) به ترتیب به میزان ۳۹۰ و ۴ میلیون دلار تحقق یافت که نسبت به ارقام مشابه سال قبل از آن به ترتیب حدود ۲۲/۴ و ۹۵/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۹۷، خالص^(۱) جریان ورود سرمایه به کشور در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شامل سرمایه‌گذاری‌های انجام شده تحت قانون سرمایه‌گذاری خارجی، سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در پروژه‌های نفتی و گازی در قالب قرارداد بیع متقابل، ساخت، فعالیت و واگذاری^(۲) و مشارکت مدنی، معادل ۲۷۰۱ میلیون دلار بستانکار گردید که نشان‌دهنده ورود سرمایه به کشور به میزان اعلام شده می‌باشد.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی انجام شده در کشور

در سال ۱۳۹۷، مطابق آمار دریافتی از سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران، جریان ورودی

جدول ۱۲-۱۰- وضعیت سرمایه‌های خارجی وارده در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
	۳۲۲۳	۲۴۳۰	۱۲۹۳
	۲۱۵۵	۱۸۵۴	۹۰۰
	۸۷۰	۵۰۳	۳۹۰
	۱۹۸	۷۳	۴

سرمایه‌گذاری خارجی انجام شده
تحت قانون سرمایه‌گذاری خارجی
بیع متقابل در حوزه نفت و گاز
سایر

ماخذ: سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

۳- طی استعلام صورت گرفته از سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی و اقتصادی ایران، میزان سرمایه‌گذاری خارجی انجام شده در سال ۱۳۹۷ رقم ۲۷۰۹ میلیون دلار اعلام شده است که علاوه بر رقم ۱۲۹۳ میلیون دلار گزارش شده در جدول ۱۲-۱۰، مبلغ ۱۴۱۶ میلیون دلار آن راساً توسط وزارتخانه‌ها، شرکت‌ها، سازمان‌های دولتی، شهرداری‌ها و مراکز خدمات سرمایه‌گذاری خارجی استان‌ها جذب شده است.

۱- مجموع ورود و خروج سرمایه در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۲- Build-Operate-Transfer (BOT)

